

POLITICKÉ STRANY A JEJICH VZTAH K EU (EVS192)

Mgr. Pavlína Janebová, e- mail: janebova@mail.muni.cz

Mgr. Magda Komínková, e- mail: 363737@mail.muni.cz

EUROSKEPTICISMUS - STRANICKÝ EUROSKEPTICISMUS

- Euroskepticismus
- Termín euroskepticismus
- Stranický euroskepticismu
- Typologie stranického euroskepticismu

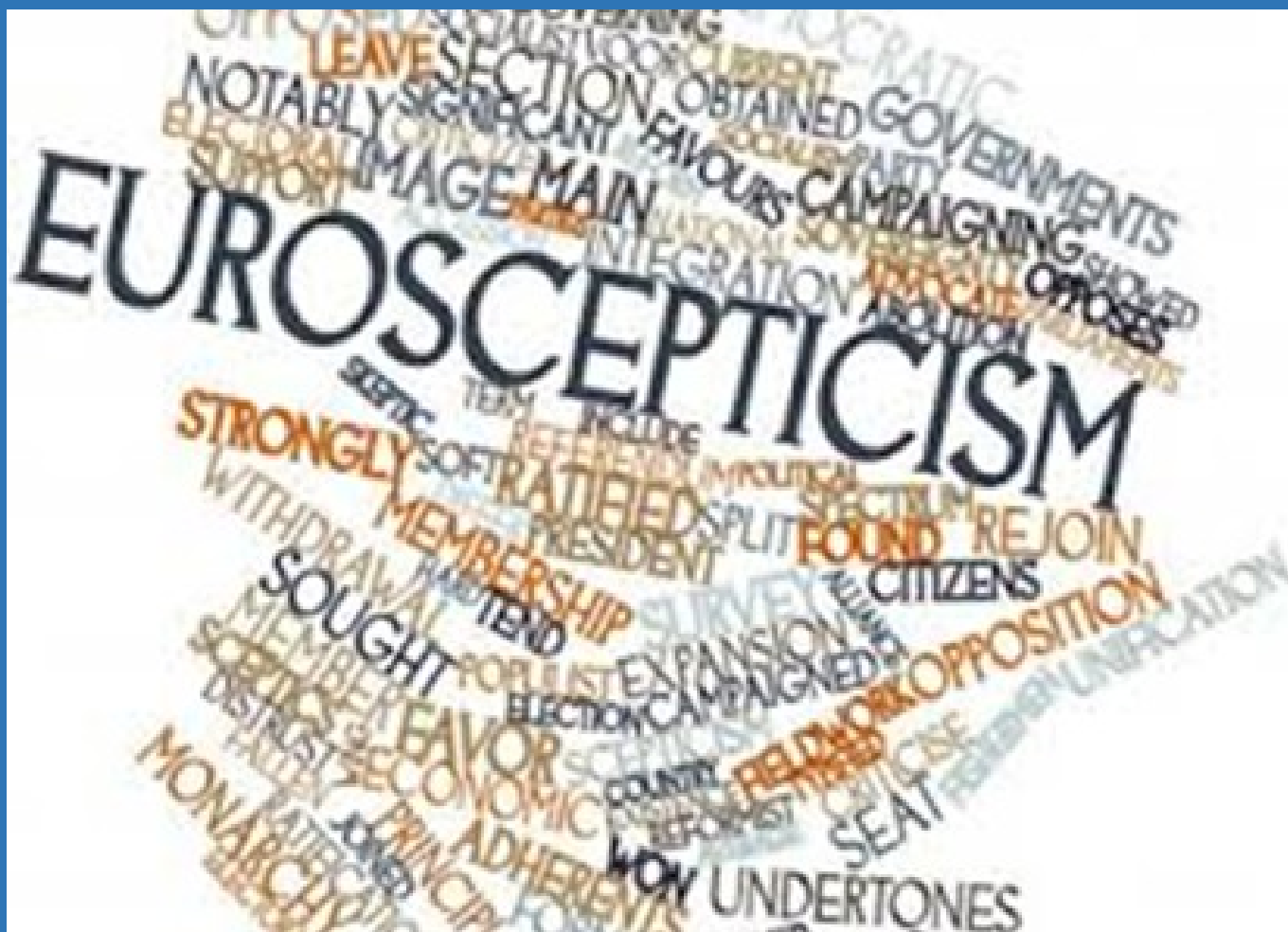

24. října 2016

EUROSKEPTICISMUS

- poměrně **novým pojmem**, který se v prvních desetiletích evropské integrace nevyskytoval
- souvisí s EU a integrací
- Objevuje se až v posledních 20 letech 20. století
 - Do té doby byli odpůrci integrace považováni za **nacionalisty, odmítače společného trhu nebo za komunisty či gaullisty**
- Hojně se používá v mediích X kdo je a kdo není euroskeptik?
- Zpopularizován **Margaret Thatcherovou** po projevu na evropském summitu v Bruggách v roce 1988
 - první projev konzistentního a sofistikovaného euroskepticismu

EUROSKEPTICISMUS – DEFINICE?

TERMÍN EUROSKEPTICISMUS

- Jediná a všeobecně platná definice neexistuje
- Definice vágní a obecné - **nejasné příčiny a ideové základy**
- První pokusy o vymezení **Paul Taggart 1998**
 - „*myšlenka podmíněné nebo kvalifikované opozice, stejně jako myšlenka přímé a nekvalifikované opozice vůči evropské integraci*“ (Taggart 1998: 366).
- **Taggart a Szczerbiak 2003**
 - „*obecný, všezastřešující pojem, který je svázán s postoji proti EU*“ (Taggart, Szczerbiak 2003: 6)
- **Postoj X ideologie**
 - „*Euroskepticismus lze označit za ideu, která odmítá myšlenku, že by v prostoru evropského kontinentu mělo dojít k přesunu politické moci směrem od národního státu na nadnárodní těleso v intencích EU, které by vykonávalo funkce státu a které by mělo atributy státu.*“ (Kaniok 2006: 30).
 - „*It is not an ideology: it does not express a single set of ideas....like populism, it also has a normative dimension*“ (Leconte 2010 :4)

TERMÍN EUROSKEPTICISMUS

- Pouze britský fenomén? – různé přístupy v jednotlivých zemích
 - Jiné problémy s EU ve Švédku, Německu, Británii...
- Euro-critics X Eurorealists X Eurorejects X Europragmatists
- Negativní vymezení – Taggart (2003: 12) – „What Euroscepticism is not“

VARIANTY EUROSKEPTICISMU

- Varianty euroskepticismu (Leconte)

- *Utilitarian Euroscepticism* – zisky/ztráty ze členství – závisí na ekonomické situaci
- *Political Euroscepticism* – obavy z dopadu – spill-over, demokratický deficit
- *Value-based Euroscepticism* – zásah EU z normativního hlediska, Charta základních práv
- *Cultural anti-Europeanism* – širší odmítání Evropy např. sociální modely, odmítání europeizace, nedůvěra mezi státy

DŮVODY A PŘÍČINY

- Za euroskepticismus bývá označováno téměř cokoliv, co je kriticky namířeno proti EU
- Euroskepticismus bývá (mylně?) dáván do souvislosti s extremistickými stranami
- Důvody euroskepse:
 - **Problém legitimacy** – kritika zprava
 - devalvace legitimacy, uzurpace moci a zotročování politických svobod - konzervativismus
 - **Ekonomicky motivovaná kritika** – kritika zprava
 - EU potlačuje liberální tržní řád
 - **Další nástroj ovládnutí** – kritika zleva
 - Unie sleduje zájmy elity a nadnárodních korporací
 - **Netransparentnost fungování** – kritika zleva
 - **Kritika protekcionismu, regulací a subvencí** – kritika zprava
 - **Kritika HMU** – kritika zleva
 - EU postavena na ryze ekonomických kalkulacích a nerespektuje například politiku zaměstnanosti
 - **Odpor k EU bez hlubšího důvodu**
 - Další?

HMU – NEJVĚTŠÍ ZDROJ SKEPSE?

- HMU – změna „winners“ a „losers“ integrace
- Skepse zejména ze strany veřejnosti
- Oblast, která se přímo dotýká občanů
- Strach z toho, co bude – nemožnost predikovat
- Rychlé jednání o HMU
- Velké změny ve společnosti– celkově složité období
- Pakt stability a růstu
 - Nedodržování – hrozba sankcí – zásah do fungování států
- Konvergenční kritéria
 - Tlak EU na státy v ekonomické oblasti
- Opakování referenda v Dánsku

EUROSKEPTICISMUS A RENACIONALIZACE

- Nové strany zastávající „tradiční“ hodnoty
 - Obrana národních zájmů
- Velký posun v Maastrichtu
- Odmítání symbolů EU
- Proti občanství EU
-
- V poslední době tyto tendence ještě více posilují

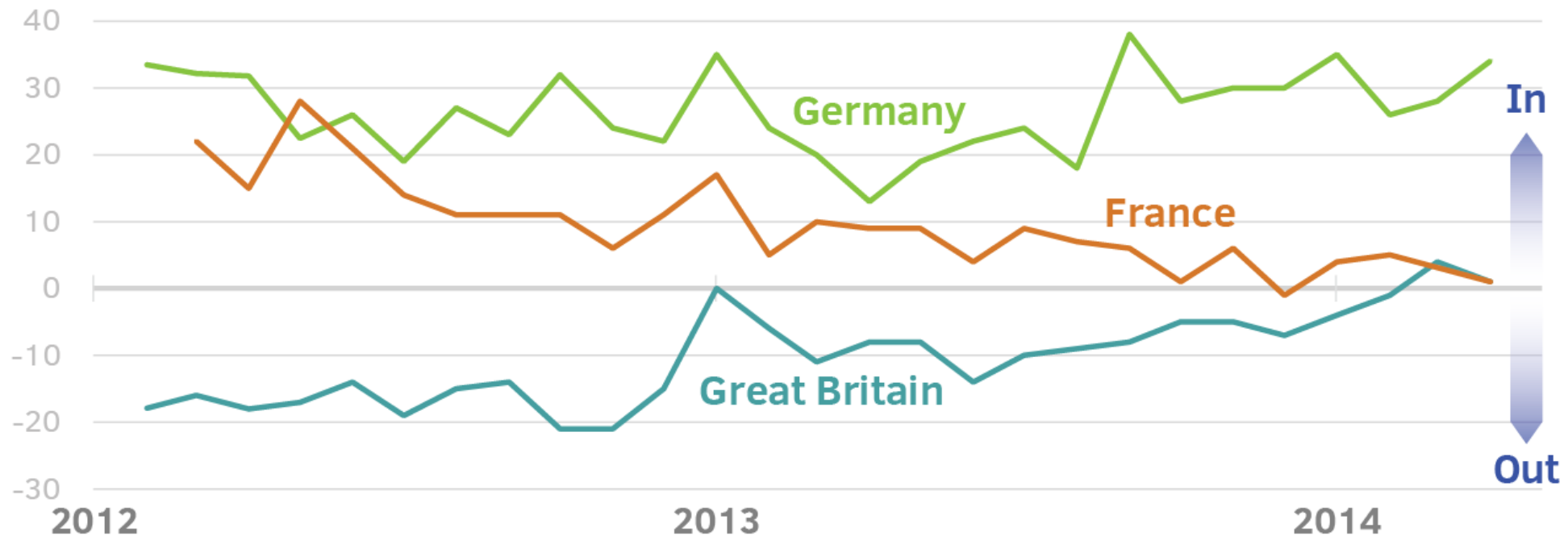
VEŘEJNÝ X STRANICKÝ EUROSKEPTICISMUS

- Dvě základní dělení
- **preciznější definice** obou pojmů X samotný euroskepticismus
- Oba typy jsou hlouběji zkoumány až po Maastrichtu (politická unie)
- **Stranický euroskepticismus**
 - Euroskepe v programatice politických stran – národní i nadnárodní úroveň
 - Několik typologií
 - Nejlépe identifikovatelný – programy pol. stran
 - V centru zájmu akademiků
- **Veřejný euroskepticismus**
 - Vztah veřejnosti k EU – veřejné mínění, výzkum často založen na dotazníkovém šetření
 - Typologií věnujících se veřejnému euroskepticismu je málo – např. Catharina Sørensen - *Euroscepticism: A conceptual analysis and a longitudinal, cross-country examination of public scepticism towards the European Union* (Sørensen 2007)

VEŘEJNÝ EUROSKEPTICISMUS

Public opinion on EU membership: in or out?

%support for remaining in the EU minus %support for leaving

STRANICKÝ EUROSKEPTICISMUS

- Až po přeměně Evropských společenství na EU podpisem Smlouvy o EU
 - Politická dimenze – zájem politických stran
- X přímé volby do EP (1979) daly první příležitost euroskepticky naladěným skupinám
- Existuje řada projevů euroskepticismu – **extrémní levice – extrémní pravice**
 - Evropská integrace staví jinak neslučitelné formace společně do jedné kategorie stran
 - Často spojován se stranami na okraji spektra
- Stejně jako euroskepticismus, tak se i stranický euroskepticismus vyskytuje v různých formách **s rozdílnými příčinami, projevy a cíli**
 - Nacionalistické strany, populistické strany, konzervativní strany, liberální strany....
 - Ideologický X programatický přístup
- Velký význam hraje postavení a význam politické strany
 - *Relevantní strany*
 - *Vládní strany*
 - *Parlamentní strany*
 - *Neparlamentní strany*

PAUL TAGGART - ČTYŘI ZPŮSOBY PROJEVU STRANICKÉHO EUROSKEPTICISMU (1998)

- 1) **single-issue** euroskeptické formace
 - primárně zaměřeny proti evropské integraci
 - 2) **protestní strany** s euroskeptickým postojem
 - opozici vůči EU považují za doplněk svého opozičního postoje k fungování politického systému
 - 3) **strany establishmentu** s euroskeptickým postojem
 - 4) **euroskeptické frakce**, které přijaly toto stanovisko v rámci proevropské strany
-
- **Kauzální vztah mezi silící integrací a rostoucím euroskepticismem** (nejen stranickým) ??? – Taggart tvrdí, že ano
 - Často reakce na změny – růst v době revizí a kritických období

TYPOLOGIE STRANICKÉHO EUROSKEPTICISMU I.

- Postupně vzniklo několik typologií - klasifikace vznikaly postupně, vzájemně na sebe reagovaly – reakce na kritiku
- První Taggartova a Szczerbiakova typologie
 - **Tvrký euroskepticismus**
 - „*principiální opozice vůči EU a evropské integraci, která v důsledku toho vede k žádosti politické strany o vystoupení z Evropské unie. Politika strany je namířena proti projektu evropské integrace jako takovému*“ (Taggart, Szczerbiak 2003: 6).
 - **Měkký euroskepticismus**
 - „*pokud se strana nestaví principiálně proti EU a evropské integraci, ale v jejím programu lze identifikovat jednu nebo více námitek, které vedou k vyjádření kvalifikované opozice vůči EU, lze takovou stranu klasifikovat jako měkce euroskeptickou*“ (Taggart, Szczerbiak 2003: 6)
- Kriticky reagovali Kopecký s Muddem

TYPOLOGIE STRANICKÉHO EUROSKEPTICISMU II.

- Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho
 - Vyšli z vlastních výtek k první typologii
 - Zahrnuli **pozitivní vztah** k EU
 - Čtyři ideální kategorie
 - *Euroentuziasté*, kteří podporují evropskou integraci a současnou trajektorii EU;
 - *Europragmatici*, kteří jsou odpůrci integrace, ale naopak podporují současný vývoj EU;
 - *Euroskeptikové* podporující evropskou integraci, ale odmítající současný vývoj EU a
 - *Euroodmítači*, kteří nepodporují evropskou integraci a ani nesouhlasí se současným vývojem EU
- Typologie Christophera Flooda a Simona Usherwooda
 - Šest kategorií dle míry podpory integrace
 - Odmítači; revizionisté; minimalisté; gradualisti; reformisté; maximalisté

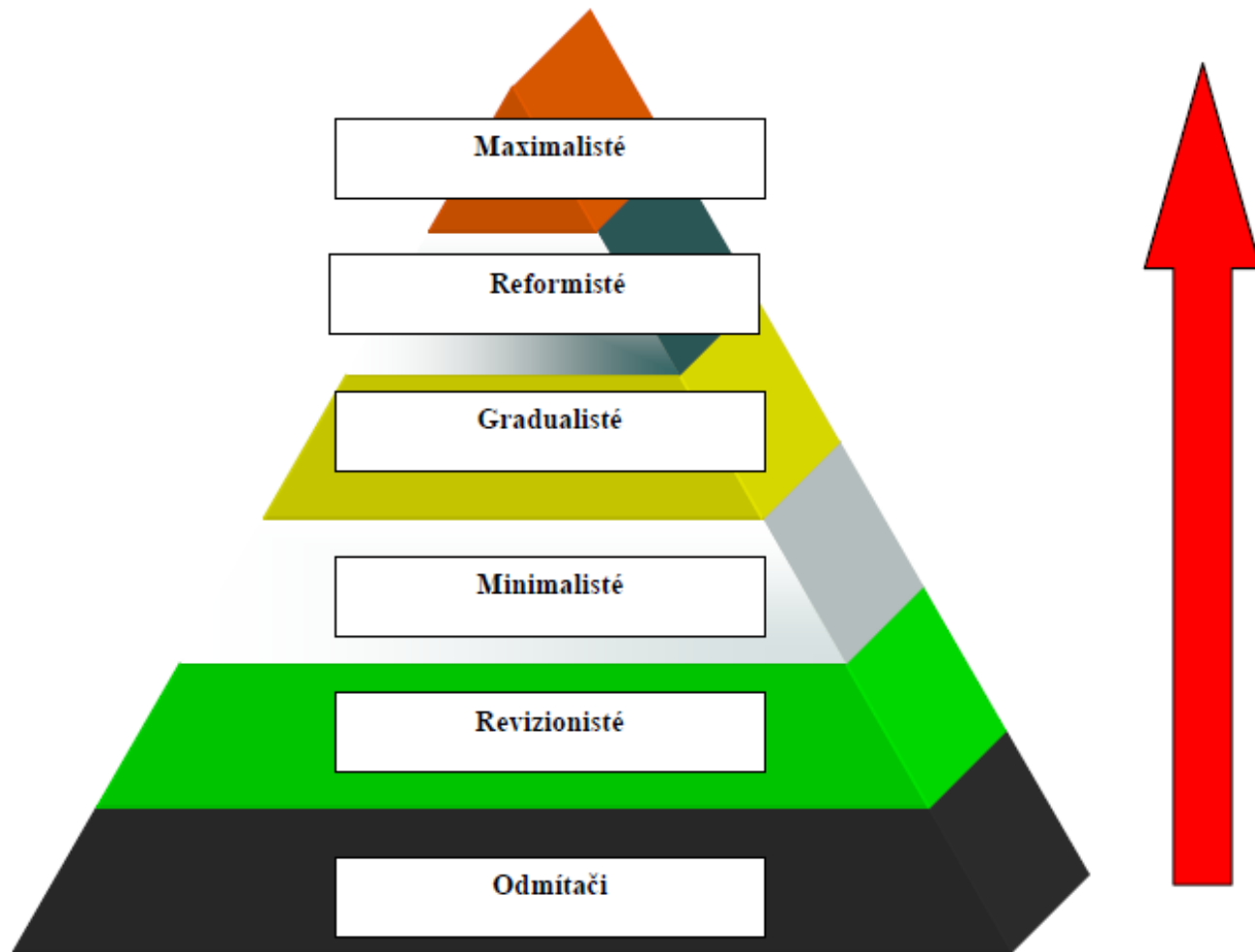
TYPOLOGIE PETRA KOPECKÉHO A CASE MUDDEHO

Tabulka 2: Schéma Petera Kopeckého a Case Muddeho

<p><i>Euroentuziasté</i></p> <ul style="list-style-type: none">• podporují evropskou integraci• podporují současnou trajektorii EU	<p><i>Europragmatici</i></p> <ul style="list-style-type: none">• odpůrci evropské integrace• podporují současnou trajektorii EU
<p><i>Euroskeptikové</i></p> <ul style="list-style-type: none">• podporují evropskou integraci• odmítají dnešní trajektorii EU	<p><i>Euroodmítači</i></p> <ul style="list-style-type: none">• odmítají evropskou integraci• odmítají dnešní trajektorii EU

Zdroj: Kopecký, Mudde 2002

TYOLOGIE CHRISTOPHERA FLOODA A SIMONA USHERWOODA

TYPOLOGIE STRANICKÉHO EUROSKEPTICISMU III.

- Typologie Nicolý Contiho
 - vychází z původní práce Taggarta a Szczerbiaka
 - Pracuje také s pozitivní kategorií
 - *tvrdý euroskepticismus; měkký euroskepticismus; neutrální* neboli nevyhraněný postoj k EU; *funkční europeanisté* - podporují EU pouze ze strategických důvodů a *identitární* (ztotožňující) *europeanisté* - cíl prohlubování integrace
- Typologie Petra Kanioka
 - nutnost zkoumat jazyk, kterým strana komunikuje se svými voliči - novinka
 - *Europeanisté* - integrace cílem jako taková a jejich jazyk je oslavný,
 - *Eurogovernmentalisté* – rezervovanější - uvědomují si nutnost a výhody evropské integrace, ale také její limity. Jazyk je umírněný, věcný a neutrální.
 - *Euroskeptikové* – skutečná opozici vůči Unii - rétorika je kritická a zdůrazňovány neúspěchy a rizika

MODIFIKOVANÁ TYPOLOGIE TAGGARTA A SZCZERBIAKA

- Na základě kritiky přepracovali svoji typologii
- **Tvrký euroskepticismus**
 - „*princiální opozice k projektu evropské integrace, jak je ztělesňován v EU, ve smyslu odmítání postoupení nebo transferu moci směrem k nadnárodním institucím*“ (Taggart, Szczerbiak 2008: 247-248)
- **Měkký euroskepticismus**
 - „*není princiální opozice k projektu evropské integrace, jako transferu politické moci směrem k nadnárodním silám, ale objevuje se tu opozice vůči současné nebo plánované trajektorii EU, založené na odmítání dalšího plánovaného rozšiřování kompetencí EU*“ (Taggart, Szczerbiak 2008: 248).
- Nejčastěji používaná typologie
- Tvrký a měkký euroskepticismus nejsou dva různé případy stejného fenoménu
- Měkký euroskepticismus – opozice vůči současnému fungování, nestaví se proti integraci
- Negativní definice tvrdého euroskepticismu

MĚKKÝ X TVRDÝ X NIC

- **Za znak euroskepticismu nelze dle autorů považovat:**
 - kritiku EU za to, že nedokáže prosadit či obhájit národní zájmy státu.
 - Kritiku specifické politiky EU - neznamená hned euroskeptický postoj – význam vnitrostátního kontextu
 - Odpor proti dalšímu rozšíření
- Počet „tvrdě“ euroskeptických stran je poměrně omezený a nedosahuje počtu „měkce“ euroskeptických stran
- Příklad
 - **Tvrdě euroskeptickou stranu** si lze představit jako formaci, která odmítá myšlenku politické spolupráce na nadnárodní úrovni a s projektem evropské integrace se neztotožňuje a neshledává v něm žádná pozitiva. Snahy o vystoupení či o zrušení celé Unie (případně kompletní reforma)
 - **Měkce euroskeptická strana** může odmítat určité politiky nebo snahy o přesun kompetencí, ale myšlenka integrace v rámci Evropy ji není absolutně vzdálená a shledává v členství určitá pozitiva. Požaduje revizi nebo „návrat“ v určitých oblastech

DO NOT FEED THE EUROSCEPTICS

